

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 16.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут за по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СРПСКИ УМЈЕТНИК ЖАРКО САВИЋ.

Било је то прије три године, кад сам га први пут гледао и слушао: ванредно елегантна појава, висока стаса и красна, интелигентна изгледа. Жарко Савић има такав чисти изразити српски тип, какав се данас рђеје у нас виђа. Ал његовој појави одговара његово цјевање. Гдјегод је досад цјевао, свугде су га хвалили. Није то била обична хвала, која се даје човјеку, који лијепо цјева. Биле су то заносне химне умјетнику, који у своју цјесму уноси своју душу, своје осјећаје, своје срце.

Жарко Савић родом је из Земуна, где му је отац свештеник — сада већ prota. Отац му, патријархални Србин и озбиљни српски свештеник, није могао никако да се сложи с том мишљу, да му син буде — глумац. Сматрало се то у оно доба у нас још нечим ружним, а Жарко је већ зарана играо у српском позоришту, као што то спомиње и лајско Бранково Коло, сјећајући се његова играња у Карловци. А и данас наши глумци не стоје много боље. Има томе кривице и у публике и у глумаца. У Жарка се већ онда показивала особита умјетничка природа. Он је вољео раскинути с опем, него ли оставити умјетност. И као што каже позната фраза „Српско небо још је премалено за велике звијезде“, Жарко Савић није се образовао на дому, у српских учитеља, није се у нас пењао степен по степен до славе, него у наших давнапињих учитеља у музичи — у Нијемаџа. Мораћемо се и нехотиће сјетити Тесле, Пупина, Јоце Савића, Теје Пешићеве и Крижанића.

Ваљда којих десет петнаест година није било Жарка код куће. У то је вријеме већ цјевао под псевдонимом по Њемачкој. Наједаред се у нас прочује, како се у

Њемачкој слави неки Србин Жарко Савић. И бивши глумчић Жарко Савић вратио се у свој завичај као зрео човјек, прослављени умјетник, овјенчен лаворикама, што му их је страни свијет метнуо на главу.

Било је то, како рекох, прије три године кад сам га први пут слушао. Очекивао сам, да ћу наћи једног од наших дилетаната, али сам се преварио. Није то цјевач, који би дјеловао само на музикалне, или само на немузикалне слушаоце. Не! Он осваја све подједнако. Има у његовом цјевању много насладе за потпуна лапка као и за музикално префињено ухо, научено на најфиније музичке пикантерије. Према томе удешава он обично и свој програм. И као што је свестран у освајању публике, тако је он заиста и свестран музички дар. Он претапа лиричне изјеве у цјесми исто тако савршено у једну њежну заокругљену цјелину, интерпретира лиричне моменте исто тако љупко-заношљиво, као што нас и драмске еволуције његовог феноменалног органа из дубине душе потресају. Заиста његов је орган феноменалан. Ко га је слушао цјевати „Три јунака“, никад не ће моћи заборавити с каквом је лакоћом Жарко избацивао високи f, два пут подвучен. Звук тога гласа мора му дugo и dugo звонити у уху. А опет с каквом снагом извијају се дубоки гласови из његова грла као н. пр. у красној Хеншловој балади „Готски краљ“, marcia funebre! Његов је бас управо феноменално обсежан. Звони чак у најдубљим гласовима пријатно, а у висини задржава свој пуни сјај. При том се у њега налази гипкост и мекоћа, коју ћеш у органа с тако израженим бас-тембром ријетко наћи.

Он је један од најбољих концертних

пјевача. И ко зна шта ће то рећи, када се који оперни пјевач зове добрым, а камо ли најбољим концертним пјевачем, тај ће га двоструко цијенити.

Пјевачима наученима на Вагнерове, па макар и на друге лакше опере, тешка је улога пјевати у концертима. Од познатијих величина једина је Милка Трнина, која пјева једнако лијепо и на позорници и у концерту. Па ако им и пође за руком да владају гласом, то онда обично испада некако неспретно, тако, да се из сваке кретње види, како је пјевач научен, да јури по позорници. А Жарко Савић „singt mit einer unpassahmlichen Noblesse“, каже један од најбољих њемачких музиколога др. Хартман. Елегантан као ријетко ко, предаје тако отмјено, тако самосвјесно, да би га слушао по читаве ноћи. Томе не могу Нијемци да се начуде. Један са истока, из земље, њима сасвим непознате, па да пјева са толико ватре, толико духа, са толиком елеганцијом! Томе чуду крива је наша сиротиња. Та у нас толики таленти пропадају немилосрдно немајући ни представа ни прилике, да се изобразе. Али Словенин иде, како каже онај Енглез, и доћи ће вријеме, кад ће наша властита снага и воља распршити све те застареле назоре.

И тако сад сам нехотице дошао до не-

чег што ми највише у Жарка Савића поштовања улива. Нисам никад сумњао у његову цлемениту душу, али да толико љуби свој род, свој дом, нисам могао мислити.

Та за Бога, колики су наши људи одлазили у туђину и тамо постајали славни, од пјесника Милова па до великог електротехничара Тесле, па је многи од њих заборавио свој дом и народ. А Жаркова душа љуби народ, као што се само љубити може. Он би хтио да Србин буде сретан, просвијећен, први. И колико може он са своје стране доприноси томе. Ето прогуловао је сва наша већа мјеста у дољним крајевима, као што су: Нови Сад, Земун, Вршац, Панчево, В. Бечкерек, Митровица, Биоград и т. д., тако, да је данас Жарко, премда ангажован у Фрајбургу, наш душом и тијелом.

На концертима пјева Жарко пјесме, различите по садржају и по обради. Поред њежних лирских пјесмица има ту красних а тешких балада и романца. Све он пјева с истом љубави с истим разумијевањем — дивно. А кад чујете помпезно израђену баладу Мокрањчеву „Лем-Едима“, душа вам кличе и нехотице: „Добро нам дошао!“ „Живио Србине!“

П. Иванић.

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Максим“, шаљива игра у три чина, с певањем, написао Мита Калић, музика од Исидора Бајића.)

Пре две године се Књижевно Одељење „Матице Српске“ могло „пред славном Скупштином похвалити с успехом и на пољу расписаних награда за драме из фонда Јована Наке ВСМи-клушког“. Тако нам казује извештај тога одељења о свом (sic!) годишњем раду 1895—96., додајући уз то, да је „награда додељена шаљivoj игри у три чина с насловом „Максим“.“ — И тај извештај а после и писац, кад у Сомбору код Фердинанда Битермана и Сина на-

штампа свога награђенога „Максима“, остави на делу првобитни *sachet* шаљива и гра, ма да су оцењивачи — не додуше сасвим децизовано — захтевали да се дело награди као лакриђа. Цензор пак, који се у 6. броју „Бранкова Кола“ од 1897. оширеном оценом осврнуо на Калићева „Максима“, консеквентно га диже до комедије, дабогме само à la Carlo Goldoni и Eugène Marin Labiche. Оно би се додуше дало још говорити о том, да ли „угледање на Голдонија или Лабиша неће ни мало упропастити српску оригиналну комедију“, но то би одвело далеко те се не би можда могло шаље очет вратити на ово, што хоћу да истакнем, реферишући о премије-

ри Калићева „Максима“. Ја сам наиме — нешто на своју а нешто можда и на Цензореву несрећу — један од оних матичиних оцењивача и то баш онај, из чијих је речи Цензор извадио „критериј“ или „критерије“ — не знам која му се етимологија свиди боље! — Матице Српске, кад награђује књижевне радове. А ја сам, чини ми се, дosta јасно рекао, да ми се Калићев „Максим“ свиди само као лакрија, у којој, као оно у Лабишевим водвиљима, „komische Situationen und fein zugespitzter Dialog den Mangel an einheitlicher Handlung und Wahrscheinlichkeit verdecken müssen“. Тако сам бар ја схватао „Максима“ и као таква сам га препоручио за награду, а то сам по Цензоревој калкили смео учинити тим пре, што награда није била она „тако лена, за коју би се можда нашло писаца, који би се помучили да пробаве и две и три године на уметничкој обради своје комедије“, него она сиротињска, ради које „не вреди мучити се ни један месец дана“. Па такав ми је и сад пред очима, кад сам рад да јавим о судбини му на позорници. Кроз такво га стакло гледајући могу после првога му приказа мирном душом рећи, да ме ни најмање не гризе савест, што сам га у своје време препоручио Матици. Још да су приказивачи били овом приликом нешто живљи и агилнији и да је премијера била у недељу или на светац, уверен сам, да се не би слегало раменима и прчила уста, него да би успех за присутнога писца био нешто већи, но што је прост succès d'estime.

За позорницу је „Максим“ преудешен, но без невоље и на штету. Изоставило се нешто, нешто преместило, но случајно је то нешто баш или требало да остане у лакрији или да се не миче с места. Овако има нејасности па богме и контрадикције. Ево на пример у десетој појави првога чина дочекује Лојда Мијата сасвим на кратко насађена; у књизи чује како „прасе на пољу дичи“ па се наједаред одобровољи и нуди Мијату столицу; на позорници пак нити чујеш прасета нити Лојди иде вода на уста за прасећим ребрима, него без икаква разлога прелази из најосорнијег тона у најљубазнији. У књизи је трећи чин подељен у две промене и у другој појави прве промене, која се збива на раскрсници, певају сељаци ројтанске о Максиму, кога још „траже на све стране, еј чете оружане“; на позорници пак пренесена је и прва промена

трећега чина заједно с другом у Здравкову башту и пошто је све већ готово те Ђубинковић — место Бранка у књизи — јавио, да је Максим убијен, улазе сељаци у башту „строжајшег повереника безбедности“ и ту певају, како убијеног Максима још једнако „вија домин из Силбаша“. Исто тако и у прерушивању Ђубинковића и Бранка има на позорници управо бесмислице а у књизи је то прерушивање јасно и разговетно. Лакрији се допушта много, она је међу својим другама раскалашна кокота, но тек не сме бити без соли у глави, јер је иначе све пре него кокота.

Уверен сам, да би се „Максим“ могао одржати на позорници, кад би се на њему спровела restitutio ad integrum, кад би се давао и недељом и свецем и кад би бар прваци међу приказивачима боље научили своје улоге. Или је зар право, да се на пишчеву грбачу свали прекор, да су дијалози предугачки и ток радњи преспор, кад се прваци усуђују изаћи на позорницу не имајући, што рекао Немац, blauen Dunst davon, шта им ваља рећи, него се онако добро по сата натресајући и гегајући по позорници док им шантало не добаци што треба?! Тако то не иде или бар не би смело ићи у заводу, који се зове српско народно позориште, у којем ваља да има дисциплине и где млађи у старијима треба да траже узор вредноћи и савесности. Та тек ваљда публика долази на приказе српског народног позоришта за то, да нађе насладе у складним уметничким репрезентацијама, а не да гледи како се по позорници башкаре неки бандови слободњаци, који би зар да докажу, да им и може нико ништа.

На послетку још нешто! Кад покојном Чикији није дерогирало, да за свој „A kaviár“ каже да је bohózat, ваљда ће се и Калићев „Максим“ смети звати правим именом, а да ни за кога отуда не буде ни штете ни срамоте.

Г.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У четвртак 4. јуна први пут: „Корак у страну“. Награђена шаљива игра у 4 чина, од Вихерта, превео Јован Грчић.

У суботу 6. јуна први пут: „Нов комад“. Драма у 3 чина, написали Дон Манујел Тамајо и Баус, са шпанског превео Х. С. Давичо.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

13. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 7.

У Новом Саду, у уторак 2. (14.) јуна 1898.

ПРВИ ПУТ:

СЕБИЧЊАК.

Комедија у 3 чина, од Е. Лабишта и Е. Мартена, превела Стана Глишићева. — Редитељ:
Добриновић.

ОСОБЕ:

Дитресци	—	—	—	Добриновић.	Фромантал	—	—	—	Николић.
Де ла Шорже	—	—	—	Динић.	Сипријан	—	—	—	Поповић.
Фурсиније	—	—	—	Тодосић.	Жермен	—	—	—	Мицаћ.
Арман Берније	—	—	—	Спасић.	Тереза	—	—	—	З. Ђуришићева.
Обен	—	—	—	Бакаловић.	Госпођа де Верјер	—	—	—	Т. Љукићка.
Ђорђе Фромантал	—	—	—	Васиљевић.	Слуга	—	—	—	Павићевић.

Збива се у данашње доба.

У четвртак 4. (16.) јуна први пут: „Корак у страну.“ Шаљива игра у 4 чина, написао Е. Вихерт, превео Ј. Грчић.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 4 ф. 50 н. — Ложа у I. спрату: 4 фор. — Седиште у I. и II. реду у паркету 80 н. — Седиште у III. IV. V. и VI. реду: 60 н. — Седиште у VII. VIII. IX. и X. реду: 50 нов. — Седиште у XI. и XII. реду: 40 н. — Седиште на балкону у I. реду: 80 н. — Седиште на балкону у II. реду: 60 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 40 нов. — Седиште на галерији у I. и II. реду: 30 нов. — Staјање на 1. галерији: 30 н. — Staјање за ћаке у партеру: 20 нов. — Војници до наредника: 20 нов. — Staјање на II. галерији: 20 н.

Ко се још жели претплатити, нека изволи ту своју намеру изјавити у књижарници
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне,
и од 3—5 после подне, а у вече на позоришној благајници.

Умољавају се пошт. госпође и госпођице, да изволе у позоришту без шешара седити.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.